

DE BEVRIJDING VAN DIESSSEN

door pater Fidentius

Onderstaand relaas is een gedeelte uit het dagboek van pater Fidentius, dat hij de titel 'Oorlog in Diessen!' meegaf en dat de periode 16 september tot 2 november 1944 omvatte. De Kapucijn Fidentius was destijds assistent in de parochie van Diessen en genoot sinds vijf jaar gastvrijheid op de pastorie van pastoor Van der Linden. Uit dit dagboek lichten wij enkele passages, die een indringend ooggetuigenverslag geven van de laatste oorlogsdagen en eerste bevrijdingsdagen van de gemeente Diessen. Dit dagboek zal ook worden verwerkt in een boek over oorlog en bevrijding in Diessen, dat in mei 1995 zal verschijnen.

Staannd v.l.n.r.: Bord van Gils - Grarda van Rossem - Engelse officier -
Jo Balduc

Zittend v.l.n.r.: Pastoor Van der Linden - Pater Fidentius.

Zaterdag 16 september 1944

Foto: Gust de Vries.

In den namiddag van dezen herfstzaterdag ben ik met pater Monaldus op stap gegaan om over Biest-Houtakker, waar hij assistentie zou verlenen, Diessen te bereiken. Onze fietsen waren sedert een paar weken ondergedoken om ze aan de verscherpte vorderingen te onttrekken. Wij gingen zo kort mogelijk over den Hilvarenbeeksen weg, waar - niet ten onrechte - een plakkaat was aangebracht: *Tieffliegerangriffe, nur nachts fahren.*

Op het fietspad van de Blauwe Hoef naar Biest hoorden en zagen we in de verte enkele Britse jagers mitrilleren boven den Moergestelsen weg en we waren blij, niet langs het kanaal te zijn gewandeld. Halverwege Biest ontmoetten we een man, die in een langdradig verhaal ons mededeelde, dat de volgende dag deze weg zou afgesloten zijn en de huizen van Biest in de buurt van de kanaalbrug moesten ontruimd worden. Dit bleek inderdaad zo te zijn. Verscheidene Biestenaren waren al volop bezig aan het overhuizen. De Pastoor, die mede in de weer was, had juist zijn fiets aan de Duitsers moeten afstaan.

In Diessen aangeland, heb ik het vermoeden geuit, dat ik wel eens in de val zou kunnen gelopen zijn en niet meer weg kunnen: de gastvrijheid van Pastoor en personeel, die ik al meer dan vijf jaar had ondervonden, stelde me op dit punt volkomen gerust.

Zondag 17 september 1944

Na een vrij rustige voormiddag volgde vóór het Lof en verder de hele namiddag een enorme luchtactiviteit. Heel laag vlogen zwermen zware machines van Zuidwest naar Noordoost. Aanvankelijk meenden we dat het bommenwerpers waren, maar Brord, de koster, merkte het eerst op dat het wel eens vervoer van landingstroepen kon zijn. De radioberichten hebben het ons spoedig bevestigd. Tegen den avond was het kran (= gezellig samenzijn; red.) op de pastorie en nog steeds vlogen de machines aan. De Pastoor van Esbeek, die met twee van mijn medebroeders aanwezig was, nodigde den Rector en mij uit, den volgenden dag bij hem te komen eten. Dit was - we wisten het toen nog niet - voor vele weken de laatste kran.

Dinsdag 19 september 1944

Opnieuw landingsvliegtuigen boven het dorp. We kunnen de kabels van de 'gliders' duidelijk onderscheiden. Terwijl er Zondag nogal sterk op werd gevraagd - van waaruit konden wij niet controleren - en er verschillende brandend waren neergestort, was het nu volkomen stil. 's Avonds zagen we lichtkogels boven Eindhoven, dat daags tevoren was bevrijd. We meenden dat het Oranje-vuurwerk was. Van den bovensten zolder uit was het een schoon schouwspel, waaronder we ons een jubelende stad verbeelden. Na enkele dagen vernamen we dat het een gruwelijk bombardement was geweest.

Woensdag 20 september 1944

Er gebeurt niets. We horen geruchten over den strijd bij Arnhem. Het is moeilijk, juiste gegevens te verkrijgen, want reeds een dag of zes is het licht defect en zitten we dus zonder radio. Voor huisverlichting behelpen we ons met kaarsen. De kabel was kapot gesprongen bij het oplazen van de brug op de Haghorst.

Donderdag 21 september 1944

Bij de wed. Van Doormaal op Baarschot ben ik in den namiddag gaan luisteren naar het nieuws: er werd geluisterd met een toestel op accu's, veilig en wel in de kast op de opkamer weggestopt. Op mijn terugweg langs de watermolen werd tot tweemaal toe hevig gemित्रailleerd op en door zeer laag overvliegende Engelse machines. De tweede keer zo dichtbij dat ik bij de familie Jos. Vingerhoets binnenvluchtte, waar de kogels onder de haag achter het huis neerfloten.

Vrijdag 22 september 1944

In den nacht van donderdag op vrijdag komen Duitse troepen met geschut in Diessen. In den na-nacht heeft voor 't eerst hevig geschutvuur ons allen wakker geblaft. Gelukkig werd door de Engelsen niet geantwoord. Overdag passeerden verschillende afdelingen infanterie, gewapend o.a. met pantservuisten, vooral in de richting Baarschot. Er lopen geruchten dat de Engelsen in Middelbeers en Westelbeers zouden staan.

We hebben beiden, Pastoor en ik, zo kort mogelijk, een gelezen H. Mis gedaan, onder hevig vuren van de Duitse kanonnen. Ze stonden op verschillende punten van het dorp, o.a. in het Hoekske en in de Molenstraat. Ofschoon onze kelder goed is, hebben we voor alle zekerheid opzij van de pastorie nog een schuilloopgraaf gemaakt. Spitten is gezond werk bij mijn gedwongen nietsdoen....

Zaterdag 23 september 1944

Dezen nacht hebben we niet meer boven durven slapen. Er zijn bedden neergelegd in de zaal en de kamer van den Pastoor. Behalve wijzelf slapen er de familie Nieuwkuijk, Trien van de Wal met Anneke, en Toon Jansen met vrouw en baby. Voor de veiligheid zouden er een paar mannen waken: ze hebben de hele nacht in de keuken kaart gespeeld en in de tweede helft van de nacht heb ik me bij hen aangesloten.

Terwijl we in den voormiddag nog wat aan het rommelen waren en den kelder, die al tot bergplaats van kleding enz. was ingericht, verder in orde brachten, liep opeens het huis vol Duitsers; we kregen kort en bondig drie officieren met hun oppassers in huis, die beslag legden op twee voorkamers en de zaal. Tot onzen schrik hadden ze ook erg veel belangstelling voor de kelder. Het waren Fallschirmjäger met strepen 'Kreta', 'Nordafrika' op den arm.

Wij telden in eigen huis niet meer mee; het liep en sjouwde met de zelfverzekerdheid van het Herrenvolk. Tientallen soldaten plunderden den tuin en het fruit in de garage en de druiven, ook de onrijpe, in de serres. Het personeel moest nog volop koken en eieren bakken voor de heren ook. Goddank kregen zij in den namiddag order in te rukken, maar ze verzekerden ons, dat ze terugkwamen: het huis bleef voor hen gereserveerd en een paar mindere goden bleven achter. - De anderen hebben we nooit meer teruggezien.

We begrepen nu wel dat het heus oorlog was: er floten al Engelse granaten over het dorp. We zijn gaan overnachten in den kelder; de Pastoor op den divan, ik in een makkelijken stoel, al de anderen op stoel of bank, een deken omgeslagen. Aan het schieten van de Duitse kanonnen raken we al gewend.

Zondag 24 september 1944

In mijn notitieboekje heb ik dezen dag opgetekend als dies ater, ongeluksdag. - Tegen zeven uur hebben we in den kelder het morgengebed gedaan, het manvolk is gaan melken en wij zijn begonnen met ons toilet. Plotseling worden we opgeschrikt door het kletterend inslaan van een granaat, vlak in de buurt we vluchten den kelder in en binnen enkele minuten kraakt en dondert het aan alle kanten. We bidden enkele Onze Vaders ter ere van Maria, Hulp der christenen, en geven elkaar de absolutie.

Na ongeveer een half uurtje wordt het weer stil, beklemmend stil. Opeens wordt de kelderdeur opengegooid en we horen de stem van Herman Wolf, een jongen onderduiker: '*Pater, gauw, het hele huishouden van Jan Vingerhoets is dood!*' Ik neem den H.Olie uit mijn valiesje en ga met hem mee. Op straat geen levend wezen te zien behalve een paar Duitsers. Ik ben wel bang, maar toch uitwendig kalm en ik zeg in mijzelf: '*God, ik dank U, dat ik hier ben, dat ik dit mag doen.*' Herman zegt nog: '*Pater, ik heb pas gebiecht, alles is toch in orde?*' '*Alles in orde en wij zijn in Gods hand.*' We lopen zo hard als we kunnen. Bij Vingerhoets staan Duitsers met de helm op bij hun

paarden.

Op de binnenplaats wordt hartverscheurend gekermd en geroepen. De schuilkelder van pakstro en zand is in elkaar geslagen en tussen het zand en stro liggen lijken en gewonden en ongedeerden door elkaar heen. Als in een roes ga ik van den een naar den ander en dien op aanwijzing van de helpers het H. Oliesel toe. Er waren een paar jongelui meegekomen en zij helpen om de gewonden op de binnenplaats te dragen.

Als ik meen alles zo goed mogelijk gedaan te hebben, hol ik binnendoor terug naar de pastorie: er moesten nog eens meer boodschappen komen! In den kelder zijn ze blij mij terug te zien, maar ik vraag, me even met rust te laten en niets te vragen: het heeft me te sterk aangegrepen. Er vallen nog enkele granaten.

Langzaamaan komt er meer tijding en we vernemen, hoe het nu precies staat: overleden zijn Jan Vingerhoets met twee van zijn kinderen, Miet van Gool met één kind en haar moeder, Pauw de Kort. Zwaar gewond is Miet Timmermans, - Zij is daags daarna in het ziekenhuis in Tilburg overleden. Eveneens zwaar gewond, hoewel minder gevaarlijk, is Toon van den Bergh, de man van Miet van Gool. Licht gewond Anna Vingerhoets. Niet gewond, maar bewusteloos door een zware hersenschudding een Tilburgs meisje van een jaar of zestien, als noodhulp bij Van den Bergh in huis. Ongedeerd de oude moeder Vingerhoets en het knechtje van Van den Bergh, ook de andere vier kinderen van Vingerhoets en een van Van den Bergh.

Als het bombardement bedaard is, is men op verkenning uitgegaan met als resultaat: vijf voltreffers in de tuin van de pastorie, één in het zijtuintje, één op het huis van Trien v.d. Wal, één ervoor, één op een telefoonpaal, één op de school, waar twee Duitsers zijn gedood, vier op de kerk, waar o.a. een groot gat in het dak van het priesterkoor is geslagen en de meeste ramen kapot zijn, twee op het pandje van de Kerk naar de pastorie, één op het café van Klessens, één op dat van Timmermans, waar in huis nogal veel geruïneerd is. De familie Timmermans neemt samen met het bij hen geëvacueerde gezin V. d. Sanden uit Westelbeers haar intrek op de pastorie. Trien v.d. Wal met Anneke gaan naar de zusters. We zijn nu met een gezin van 25 man.

Maandag 25 september 1944

De kelder was nu propvol, ook het tweede, minder veilige gedeelte is in gebruik genomen, maar om de veiligheid te verhogen, hebben we aan de voorgevel, meer dan ter

paarden.

Op de binnenplaats wordt hartverscheurend gekermd en geroepen. De schuilkelder van pakstro en zand is in elkaar geslagen en tussen het zand en stro liggen lijken en gewonden en ongedeerden door elkaar heen. Als in een roes ga ik van den een naar den ander en dien op aanwijzing van de helpers het H. Oliesel toe. Er waren een paar jongelui meegekomen en zij helpen om de gewonden op de binnenplaats te dragen.

Als ik meen alles zo goed mogelijk gedaan te hebben, hol ik binnendoor terug naar de pastorie: er moesten nog eens meer boodschappen komen! In den kelder zijn ze blij mij terug te zien, maar ik vraag, me even met rust te laten en niets te vragen: het heeft me te sterk aangegrepen. Er vallen nog enkele granaten.

Langzaamaan komt er meer tijding en we vernemen, hoe het nu precies staat: overleden zijn Jan Vingerhoets met twee van zijn kinderen, Miet van Gool met één kind en haar moeder, Pauw de Kort. Zwaar gewond is Miet Timmermans, - Zij is daags daarna in het ziekenhuis in Tilburg overleden. Eveneens zwaar gewond, hoewel minder gevaarlijk, is Toon van den Bergh, de man van Miet van Gool. Licht gewond Anna Vingerhoets. Niet gewond, maar bewusteloos door een zware hersenschudding een Tilburgs meisje van een jaar of zestien, als noodhulp bij Van den Bergh in huis. Ongedeerd de oude moeder Vingerhoets en het knechtje van Van den Bergh, ook de andere vier kinderen van Vingerhoets en een van Van den Bergh.

Als het bombardement bedaard is, is men op verkenning uitgegaan met als resultaat: vijf voltreffers in de tuin van de pastorie, één in het zijtuintje, één op het huis van Trien v.d. Wal, één ervoor, één op een telefoonpaal, één op de school, waar twee Duitsers zijn gedood, vier op de kerk, waar o.a. een groot gat in het dak van het priesterkoor is geslagen en de meeste ramen kapot zijn, twee op het pandje van de Kerk naar de pastorie, één op het café van Klessens, één op dat van Timmermans, waar in huis nogal veel geruïneerd is. De familie Timmermans neemt samen met het bij hen geëvacueerde gezin V. d. Sanden uit Westelbeers haar intrek op de pastorie. Trien v.d. Wal met Anneke gaan naar de zusters. We zijn nu met een gezin van 25 man.

Maandag 25 september 1944

De kelder was nu propvol, ook het tweede, minder veilige gedeelte is in gebruik genomen, maar om de veiligheid te verhogen, hebben we aan de voorgevel, meer dan ter

halve hoogte van de gesloten vensters, zandzakken opgestapeld. De gewonden zijn per platte wagen naar Tilburg vertrokken. Ik heb beking gehad om mee te gaan, maar na enige aarzeling heb ik op advies van den Rector besloten in Diessen te blijven. En ik beloof aan de huisgenoten uitdrukkelijk dat dit verblijf zal duren totdat in Diessen alles voorbij is.

Dinsdag 26 september 1944

We durven nog geen Mis te lezen. De dagen vallen lang. Er wordt veel geschoten door de Duitse kanonnen, die nog steeds in het dorp staan. 's Avonds leggen we een kaartje, bidden gezamenlijk een helen rozenkrans en dalen vroeg naar den kelder af om te slapen. Het lukt mij niet al te best.

Zaterdag 30 september 1944

Het Duitse geschut is geleidelijk aan weggetrokken. Er zijn weinig Duitsers meer te zien in het dorp; nu en dan komt er nog een om een Fahrrad. Ook de auto van den Pastoor is deze week verdwenen, ofschoon hij niet liep. Ze hebben er toen een gestolen paard vóór gespannen. Er zijn nog telefoonposten in 't Hoekske en bij Liebregts in de Waterstraat.

Dinsdag 3 oktober 1944

Was 24 september de droevigste dag in deze weken, dinsdag 3 oktober zal ons in herinnering blijven als de schoonste: dag der bevrijding

In de vroege morgenuren vallen er veel granaten op het Laar. Er is nogal wat schade, maar goddank geen persoonlijke ongelukken. Het blijkt al spoedig dat alle Duitsers afgetrokken zijn. We weten niet wat ons overkomt en verwachten vol spanning de Tommies. In het begin van den namiddag wordt er inderdaad geroepen: 'De Tommies zijn er!' Ik loop al wat ik kan naar den Rector om hem te waarschuwen en eer we present zijn, hebben er zich al een paar met een mitrailleur opgesteld op den hoek bij het H. Hart. Er staan veel mensen rondom. Ik maak er een praatje mee: het blijken Schotten te zijn. Om te beginnen delen ze kwistig Hollandse sigaren uit.

Tegen het vallen van den avond stroomt het dorp vol: gevechtswagens, tanks, jeeps: alles over het gammele bruggetje bij Dirks. Het jonge volkje - en ook wel sommige

ouderen - buiten zich zelf: er wordt gewuifd en gezwaaid en manden appels worden in de wagens gegooid. Een officier roept mijn hulp in, om met mijn mond vol Engels als tolk te fungeren bij de inkwartiering. Het valt mij terstond op, met hoe weinig comfort zowel officieren als manschappen genoeg nemen. En ze belonen ons met plenty sigaretten.

Donderdag 5 oktober 1944

- Langzaamaan wordt de toestand duidelijk: de Duitsers zijn weg uit Diessen, Hoge en Lage Mierde, die niets geleden hebben, Esbeek, dat één granaat tegen de kerk heeft gehad en Hilvarenbeek, ook nog ongedeerd. Het gebied op de Haghorst over het kanaal, Biest-Houtakker over het stroompje, 't Loo, Driehuizen en verder op Tilburg aan is alles nog bezet gebied. Wij zijn ons daarom wel bewust, dat er nog Duits granaatvuur kan komen.

Vrijdag 6 oktober 1944

Er is veel geschut gekomen in de Westerwijk: ik schat het op tegen de dertig kanonnen. En ze vuren hevig, hoofdzakelijk in noord-westelijke richting. De omwonenden halen talrijke hulzen als souvenir. De oude Ondergrondse is omgeschakeld tot Ordedienst en doet goed patrouille- en bewakingsdienst. Het wordt alles grotendeels bestuurd vanaf het ziekbed in wat ik lachend altijd genoemd heb 'het hoofdkwartier'.

Zaterdag 7 oktober 1944

Dezen morgen is het geschut weer vertrokken; men zegt naar den sector Nijmegen. In den voormiddag ben ik naar Hilvarenbeek gefietst in verband met een onverkwikkelijke arrestatie-affaire. Op den terugweg ontmoette ik vier fraters uit Goirle, die al drie weken in bevrijd gebied zwerven - destijds bij Grave verrast door de Landingstroepen - en nu nog steeds niet Goirle kunnen bereiken. Ik rijd om de radioberichten te vernemen langs Van Gils, waar ik samentref met den Pastoor. Het is rustig en een zeer mooie dag. Na tafel besluiten we om morgen de diensten op de vastgestelde tijden te doen in de Kerk. Ik ga rond om het op een plaats of zes in het dorp aan te plakken. Terwijl ik bij Schoenmakers wat sta te praten, horen we duidelijk schieten vanuit de richting Biest-Houtakker en de granaten ontploffen in Middelbbeers.

Woensdag 11 oktober 1944

Er komt vrij veel geschut op Baarschot en in de Waterstraat. In Hilvarenbeek vallen veel granaten en maken slachtoffers en aanzienlijke schade op de markt.

Terwijl Grarda in de keuken aan het werk is, hoort ze een fietsbel langs het raam en roept: 'Dat is Mariahout...'. En inderdaad, het is vader Van Rossum zelf die de goede tijding brengt, dat er bij hen in de buurt helemaal niets is gebeurd. Het brengt in ons taai bestaan wat afwisseling en een stemming van vreugde. In den voormiddag fiets ik naar Baarschot en constateer dat de mensen niet bijzonder bang zijn en al goede vrienden met de Tommies.

Maandag 16 oktober 1944

Nacht en dag zwaar artillerievuur. We wennen er geleidelijk aan, ofschoon het wel erg hard klappt wanneer van Baarschot uit over de pastorie heen geschoten wordt.

Dinsdag 17 oktober 1944

Alles hetzelfde. We vernemen dat de Deken van Hilvarenbeek en de heren De Brouwer naar de pastorie van Esbeek geëvacueerd zijn, waar ook de notaris met zijn gezin een onderkomen gevonden heeft.

Dinsdag 24 oktober 1944

Vannacht weer vrij veel granaten neergekomen. Bij de eerste schrokken we allen wakker: het was vlakbij; de kruitdamp was te ruiken. Vanmorgen bleek dat het was: een voltreffer op het huis van Trien v.d. Wal. Twee andere zijn gevallen tegen de tuinmuur van de pastorie. O.L. Vrouw, hulp der christenen, heeft ons opnieuw opvallend gespaard.

Met den Rector rijd ik op Grarda's heerlijk licht fietsje naar Westelbeers, waar we de familie V.d. Sanden aandoen; vervolgens naar Netersel, dat veel geleden heeft, vooral de kerk; naar Hulsel, waar we bij een van onze fraters thuis een goede boterham eten, en vervolgens naar Reusel. We hadden al veel gehoord van de verwoestingen, maar het valt ons nog tegen. Het is in de kom van het dorp een desolaat gezicht. Wij rijden terug over Hoge Mierde, waar we den Pastoor een bezoek brengen, en over Esbeek. Thuis wacht me een dampend bord gebakken aardappelen. Zelden heb ik met meer appetijt gegeten.

Intussen is het bericht binnengelopen dat vanavond een groep van 400 man van de Prinses-Irene-brigade in Diessen komt. En zo is het inderdaad gebeurd. Het oranje en rood-wit-blauw komt aan vele huizen en op alle jassen en jurken voor den dag. Grada haalt nu pas echt gemeend haar nieuwe blouse in de Vaderlandse kleuren naar beneden.

Donderdag 26 oktober 1944

De Irene-brigade heeft vandaag gevochten aan de Leij. Ze hebben nogal enkele doden en gewonden en de jongens zijn tamelijk down. De radio deelt mee dat de Engelsen uit het Noord-Oosten Tilburg binnenrukken.

Vrijdag 27 oktober 1944

Met spanning volgen we de radioberichten: er zou gevochten worden in de meest oostelijke straten van Tilburg. De 'brigade' zou aan het front afgelost worden door Schotten. Onze jongens zouden om één uur vertrekken achter het front. Pas om kwart vóór zes trekken ze werkelijk af.

Om een uur of zeven komt Gust de Vries met het bericht: 'Tilburg is vrij': een onderduiker is op de stad aangefietst en heeft bij Liza's hoeve al Tilburgers ontmoet, die op voedsel uitgingen. De Pastoor zegt: 'Dan gij morgen naar Tilburg!'. Maar ik ben nog wat gereserveerd: 't is haast te mooi om waar te zijn.

Zaterdag 28 oktober 1944

Onmiddellijk na het ontbijt rijd ik naar Van Dijk op Baarschot. Onderweg kom ik al een jongeman tegen, die naar Tilburg rijdt. Er werkelijk, ik geloof nauwelijks mijn oren, als de radio zegt: 'Tilburg bevrijd, ook Udenhout vrij, de weg naar Breda al afgesneden!' Volgens niet bevestigde berichten zou ook Loon-op-Zand al in geallieerde handen zijn.

Ik raas terug naar de pastorie, waar ze juist bezig zijn de bedden uit de kelder te slepen: vannacht slapen we weer boven. Met stralende gezichten en goede wensen laten ze me vertrekken: 'tot vanavond!'

Ik weet niet met wat voor gevoelens ik uitrijd Hilvarenbeek op aan. Daar staat een onafzienbare colonne legerauto's van den weg naar Biest en zo in de richting Tilburg. Bij den Hemel wordt me de weg versperd door een marechaussee en een O.D.'er. Ondanks

het mijnnegevaar rijd ik langs het kapelletje naar de Biest samen met een mijnheer, die zo goed als ik met geweld naar Tilburg wil. Langs het kanaal bereiken we de stad. Op Koningshoeve is weinig kapot en overal wapperen de vlaggen. De gezichten van de mensen stralen en je zou iedereen aan willen spreken. Sedert mijn terugkeer na jaren uit Rome heb ik mijn oude Vader en Moeder niet meer zo hartelijk begroet.

Na 'n half uurtje thuis geweest te zijn, ben ik naar het klooster gereden. Ook daar de hoogste feeststemming. De Korvelse weg staat tjokvol Engelse tanks. Aan onze poort hangen de Engelse en Amerikaanse vlaggen, die we in begin september in de haast gemaakt hadden, toen het leek dat we binnen enkele dagen vrij zouden zijn.

In den namiddag rijd ik naar Diessen en mijn vreugde weerkaatst in oog en hart van alle huisgenoten.